

Ese de două ori in septimana:
Joi-a si Dominec'a.

Pretiu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
„ diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
„ patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
„ diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Correspondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésca. Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) taca'a 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. éra mai sus 5 fl., intielegendu-s' intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiu publicatiuniloru se se anticipa.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Biseric'a si statulu.

Cestiunea despre raportulu. ce ar avé sè existe intre statulu si biseric'a, este un'a dintre cele mai discutate. — In specialu acuma, nu va fi de prisosu, ba póte va fi chiar folositoriu, déca, sub priviri nepreocupate, si noi vomu cercá sè statorimu in termini pe cátu se póte de scurti acestu raportu.

Vorbimu „ad rem”, fiindu cestiunea la ordinea dilei.

Ori cáta teoria vom face, ori cátu de tare ne vomu adenci in abstractiuni metafisice si transcendentale, fiindu nepreocupati, ajungemu la acelu resultatu practic, realu si concretu, cá omulu, *intr'unu modu nóue necunoscutu totdeauna, candu dá de marginile firii sale, afla in facia cu sine Dumnedieirea, ca putere tainica si idealu alu independinirii firesci.*

Sè nu cercámu modulu, in care omulu a devenitu si devine religiosu: destulu cá aflamu, cá elu este in tóte timpurile. In tóte timpurile omulu a cercatu Dumnedieirea: n'a fostu inca poporu, care, intr'unu chipu ori intr'altulu, sè nu se fi sentitu impinsu spre cultulu unei fiintie necunoscute, a carei lipsire elu nu si-o póte inchipuí.

Religiunea este cea d'antaiu inaltiare a sufletului omenescu, celu d'antaiu pasiu intr'o lume ideala, cea mai primitiva pornire spre fericirea sufletésca: delocu la ivirea sa omulu a trebuitu sè devina religiosu, deóre-ce delocu a datu de marginile firii sale. . . Si numai nobilitatu prin acésta inaltiare a sufletului a devenitu omulu capace pentru vietuirea sociala. Cele d'antaiu legatuintie între ómeni au fostu purcese din sentiemintele religióse. Neavendu cunoscintia despre dreptu si interese, in lips'a religiunei, ómenii ar fi fostu cu multu mai rei, decâtu ca sè fi pututu traí impreuna.

Astfelu vedemu, cumcá cele d'antaiu societati cunoscute, pe timpul intemeiarii lor, suntu intruniri religio-nare. In fruntea fia-carei societati stá unu omu, care, in urm'a unei origini tainice, se afla in atingere cu Dumnedieirea, fiindu representante alu ei pe pamentu, si, ca atare, poruncitoriu între ómeni. Astfelu a fostu in Palestin'a si Egipetu, dar' mai alesu la societatile, dela care purcedemu noi, — la Elini si Romani. — Scimu, cumca tóte „dinastiile” Eleniloru au fostu din viti'a olimpica; atátu Heraclidii, cátru si ceialalti domnitori elini au fostu „semidiei”. Nu mai pucinu ni este cunoscutu, cumca Romulu, intemeiatoriulu Romei, este zemislitu de Marte. Acesti capi ai societatii suntu priviti ca flintie de categoria superióra, ómeni pusi in legatura cu Dumnedieirea: ei aducu legile de susu si dispunu ca mandataru. Ori-care asiedimentu socialu este o parte din cultulu ddieescu.

Lipsea dar, la inceputu, conceptiunea despre statulu: éra numai biseric'a. *Biseric'a este cea d'anteiu forma a convietuirii sociale: religiunea este temeulu vietii sociale.*

Ast'a nesmintitu nu a potutu sè tiena multu. In decursulu timpului viéti'a s'a desvoltatu, interesele dilnice

s'au inmultitu: societatea a devenitu complicata. Se sentié lipsa, ca ómenii sè deosebésca conducerea intereselor religionare de catra acea a intereselor dilnice. . . Si ast'a a urmatu organicu, prin revolutiuni si sguidiri sociale.

Ómenii pusi in fruntea societatii abusara de puterea; ce au, in interesulu loru particularu. Atunci poporulu dice: „Voi suntu profeti falsi! . . .” Urméza apoi sguidirile sociale, in urm'a carora ni se ivesce statulu: ómenii se aduna si-si reguléza insi-si interesele, facendu-si legi si alegandu-si diregatori, carii sè grigésca de esecutarea loru.

De aici inainte statulu se desvólta mai departe, ca intrunire a ómeniloru pentru asigurarea recipróca a intereselor atátu comune cátu si particulare. Biseric'a, ca intrunire pentru preamarirea lui Dumnedieu si cercarea unei fericiri sperate, remane la o parte, ca unu intregu pentru sine.

Nesmintitu acésta deosebire a folositu atátu statului, cátu si bisericii. Putea sè fie atátu bisericii cátu si statului spre stricare, déca unu omu inzestratu cu putere supra-firésca, omu pre care nu-lu putemu pedepsi, se pune in dreptu a dispune si asupr'a celor dilnice interese. Abusulu ce elu ar puté face de acésta putere, strica bisericii si statului de o potriava. Dupa acésta deosebire inse, cine a voit u sè intre in biseric'a, acél'a numai ca religiosu a pututu sè intre: intrandu altfelu, a fostu privitu ca abusatoriu. — Si, pentru biseric'a, aici jace folosulu deosebirii: in biseric'a ómenii se aduna si lucréza pentru promovarea numai acelor religionare interese.

Ast'a este starea, in care ne aflamu a-di: avemu unu statulu profanu si o biseric'a, ca intrunire éuratu religionaria. — Care este dar' raportulu.

Nesmintitu biseric'a este o intrunire de categoria mai inalta decâtu statulu; ea represinta interese mai superióre decâtu statulu. Amu cadea in cea mai mare retacire, déca am crede, cá numai alu societatii primitive temeiu a fostu religiunea: si asta-di in lips'a de religiune, societatea ar trebui sè se decompuna in elemintele sale constitutive, si, eu unulu sustienu, cá ori-cátu de desvoltata ar fi o societate, in lips'a sentiriloru religióse ea ar trebui sè incete in form'a, in care ar fi.

Imbuibarea, lapsurile logice in teorii, precum si lips'a de cultura indestulitória potu sè faca pre omu ireligiosu, fara ca elu in gradu mai mare, sè devina periculosu pentru societate. Cu totulu alta este in sa, candu popóre intregi devinu ireligiósse. Religiunea este si trebuie sè fia mai pre susu de tóte temeulu vietii sociale. — N'asi crede, cá omulu cu cátu-si de pucina cultura sè nu fi observatu, cá perirea vietii babilonene, a celei persiene, egiptiene, eline, precumu si a celei romane, coincide cu lips'a de religiune. — Si nime nu se va indoí, cá, spre esemplu, a Romei cadere a fostu cea mai mare perdere: dupa caderea Romei societatea a inceputu se existe intr'alta forma, desvoltandu-se pe unu nou temeiu. Unde

amu fi noi, deca nu ar fi fostu lipsa de acesta regenerare! . . . Dar' se nu mergemu atatu de departe: se privimu numai la acea, ce in cea d'antaiu revolutiune francesca a urmatu din lips'a de religiune. — Atatu de grozavi ii-a facutu pre omeni lips'a de religiune, incatu de aloru groza ei insi-si au trebuitu se fia cuprinsi de sentiri religiose, cercandu ajutoriu la Dumnedieu, candu au vediutu, ca pe pamentu nu este decatu grozavia.

Nu pote dar societatea se existe fara de religiune.

Astfelu ori-care statu sanetosu va privi biserica, ca pe o mama a sa: va supune ori care interesu aceluor religionarie, va aduce cele mai mari sacrificii pentru pazirea sentiului religiosu. Ocrotindu biserica, da putere temelului firei sale.

Acesta necesitate provine din raportulu firescu, in care stau intre sine biserica si statulu. Acelasi raportu care este intre sufletu si corpu. Problema bisericeii este luminarea mintii si nobilitarea inimei, a preface pre omu din robu alu patimeluor chipu si asemenare lui Ddieu, ca idealulu perfectiunii si alu bunatatii. Si fiindu fii bisericeii totodata si cetatieni ai statului, urmeza ca deslegarea problemei bisericesci este totodata temelulu tarii morale a statului civilu; pentru ce statulu este detoriu bisericeii cu cea mai mare recunoscintia.

Acesta este raportulu adeveratu. Claru urmeza dintr'insulu drepturile si detorintiele, ce statulu trebuiesce se aiba facia de biserica.

Statulu este indetoratu se sustiena scoli, tribunale, officii politiane, si alte asemenea asiediaminte; este detoriu se asigureze tote interesele membriloru sei, priviti la olalta ca intregu, ori pe fia-care pentru sine: ordinea sociala, ca conditiune a desvoltarii, interesele economice, acelea morale, intelectuale, sanitare si altele. Spre acestu scopu este statulu! — Supremele interese sunt inse acelea religionarie; cea mai mare ingrigire trebuie se aiba statulu pentru biserica. In termini comuni: dupa Imperatulu urmeza ministrulu culteluor, dupa budgetulu finanteluor aceluor culteluor. Este indetoratu statulu, ca se dee miscare libera porniriloru religionarie, ca in prim'a linia se sustiena asiediamintele bisericesci, cu unu cuventu: *ca se dea bisericii tote conditiunile prosperarii.*

Are statulu, dreptu si detorintia se priveghieze, ca nime, in biserica, se nu abuseze de positi'a, ce i s'a datu dupa asiediamintele bisericeii.

Urmandu din acestu raportu ocarmuirea bisericesca; ori care prelatu nu este numai in dreptu, ci totodata si indetoratu a se improtivi cu ocarmuirea cetatienesca, deca ea ar abusa de drepturile, ce are fatia de biserica, ori ar voi se-si aroge drepturi pe care nu le are. Mai multu! Urmandu din superioritatea intereseluor religionarie, eu unulu, dau prelatiloru drepturi, pe care nime in statu nu le pote ave: se cerce, fiindu amenintiata religiunea, ajutoriu la coreligionarii, ce se afla afara de statu.

Dar se nu perdemu din vedere, ca, in biserica, numai in alu bisericeii interesu se pote admite improtivirea. Ocarmuirea bisericesca, afara de acestu unulu casu, este indetorata a respecta statulu si asiediamintele acestuia intru tote: ori-ce alta improtivire purcesa din biserica este abusu de putere, este degradare a celoru mai sfinte asiediaminte. Pentru-aceia, candu ocarmuirea bisericeii ar abusa de puterea, ce are, ori numai ar permite ca se se faca abusuri, — statulu este in dreptu, ba, candu atatu alu bisericeii catu si alu statului interesu cere, statulu este indetoratu se intrevina ca paditoriu alu altareloru profanate.

Numai atunci nu intrevine ocarmuirea statului, candu confusiunea intr'o anumita biserica este in interesulu omeniloru dela putere seu celu pucinu nu pote ave urmari daunose si pentru statu. Eu vorbescu inse de o

biserica sanetosa intr'unu statu sanetosu; nu vorbescu de acea, ce este, ci numai de acea, ce ar trebui se fia.

Atata din lumea adeverului.

Acum se ne coborimu in vietia.

Se face forte adese-ori abusu de dreptu si putere. Dar nime nu strica societatii mai multu decatu acela, care abuseza de positi'a, ce i s'a datu in biserica, pentru-ca acestu abusu slabesce credinti'a, sapa sub temelile vietii.

Si, dorere! mare este numerulu aceluor omeni, carii fara se tiena la doctrina si traditiunile pastrate intr'o biserica, intra intr'aceia biserica, mintiindu-se de fiu alu ei, numai pentru-ca se abuseze de sentirile crestineloru adese-ori spre cele mai profane scopuri. Sustienu: acestia sunt cei mai rei omeni!

Astfelu vedemu, ca adese-ori se face abusu de catra ocarmuirile bisericesci, adese-ori de catra acelea cetatienesci, — dar', ce este mai tristu, se face chiar si de catra credintiosi.

Am vediutu in ce modu au abusatu unii Patriarsi de puterea, ce avu in biserica; vedemu cum ocarmuirea Germaniei abuseza de puterea, ce are in statu, si vedemu, cum in Franci'a o partida abuseza de sentirile religiose spre unu scopu profanu. Acesti din urma sunt mai primejdiosi, pentru-ca nu numai de positi'a, nu numai de biserica, ci si de sentiri abuseza.

Nu dea pentru-ca ar fi incurcatu nu se pote clarifica raportulu intre statu si biserica. Elu este claru, dar' omenii, aceia, carii ar ave se-lu respecteze, sunt rei, cercandu in biserica adese-ori ce nu ar fi permis.

Ioanu Slaviciu.

Lumina din Lumina!

Alegerea de episcopu prin sinodulu reprezentativu, in care elementulu laicu prevaléza cu doue treimi facia de un'a tertialitate preoti, fiindu la noi o intocmire cu totulu noua a datu ocaziune de discusiuni diurnalistice din diferite puncte de vedere.

Scopulu nostru aci nu e d'a scarmana tote parerile pana acum manifestate, si cu atatu mai pucinu dea imitata pre acele diurnale, cari preocupate de un'a seu alta persona siesi angagiata, nu se restringu numai la inaltarea calitatiloru si meriteluor aceleia, ci se credu indreptatite d'a acusa, inegri, calumniia si omori moralicesce fara picu de conscientia (bateru pe unu momentu pana si ajungu scopulu) pre toti acei individi, pre cari ii credu a fi rivali ori pedeca posibila angagementeluor si pasiuniloru, de care sunt legate. — Departe se fia dela noi atari tendintie; pre noi ne preocupa numai principulu, er nu personele. Cea-ce voimu se reflectamu la causa alegerei de episcopu nu reducemu la nici unu candidatu, la nici unu aspirante de acumu. Dar totu ce amu dori forte tare este aceia, ca prin alegerea de acumu se nu se deschida usi'a necanonicitatii, prin care se intre in biserica nostra unu isvoru de inconvenientia, care se-i subsepe fundamentulu. — Spre a ne pute feri de atare reu, e de lipsa, ca de timpuriu se ni punemu si se deslegamu cestiunea cea pana acum inca forte pucinu ventilata, adeca: *Pote-se alege episcopulu dintre presbiterii veduvi cu copii?* —

Deca deschidemu istoria bisericesca, aflamu ca insusi can. apost. 5, prevede atare casuri. Nu trebuie inse uitatu, ca pre la inceputulu crestinatatii episcopulu se chiama antestatatoriu presbiteriloru, er presbiterii nu erau alta decatu betranii unei comunitati crestine, — prin urmare, episcopulu inca nu ocupá acea treapta mai inalta, la care s'a redicatu mai tardiu demnitatea episcopala in sistem'a ierarhica. Cestiunea asia dara de si nu e dogmatica, —

dara dupa cum vomu vedé e *strinsu canonica*. In data dupa redicarea religiunei crestine la religiune de statu, si dupa organisarea ei in tóte partile constitutive, sinodulu ecumenicu VI. prin Can. 12 a opritu d'a se mai redicá preotii casatoriti la demnitatea de episcopu, — dupa cumu ni aréta acést'a Compend. de dreptu. Can. a lui Siagun'a § 153. din urmatórele cause, adeca: „1 pentru cà „episcopulu fiindu din treapt'a cea mai innalta a preuti- „ei, trebue sè fia deplinu in fapte bune si cu deosebire „in curatia, catra care trebue sè-si indrepte tóta puterea „morala. 2. cà-ci se intemplá, cà episcopulu, care avea „socia si copii daruia dupa mórtea sa *filoru* sei episco- „pi'a ca o clironomia, precum si *multe lucruri ale episco- „piei le dedea copiiloru* sei, pre cum aréta can. 6 si 76. „apostolicescu (vedi Pidal. si can. 23 antioch. apoi can. „40 Carth.) 3. cà-ci se intemplá adeseori, cà episcopulu „pentru grigea femeii si a *copiiloru* si a casei sale negli- „gá trebile bisericesci si pastor'a cuviintósa a turmei cu- „ventatória, pentru cà dice apostolulu: celu ne'nsuratu, „grigesce de ale Domnului, cum sè placa Domnului, éra „celu insuratu se ingrigesce de cele ale lumei, cumu va „placé femeii (I. Corint. capu VII. 32 — 33); si asia „dela sinod. ecum. VI. episcopii se alegu dintre calugari, „sèu dintre preoti veduvi, cari mai inainte de a fi „consacrati de episcopi au a imbracisá tagm'a calu- „garésca.“ — Va sè dica din cele citate ese, cà nu e de ajunsu a fi ne insuratu sèu veduvu fiitorulu episcopu, dar sè nu aiba copii. — Din asta cauza biseric'a a mersu cu rigozitatea ei si mai departe in alegerea de episcopu, in càtu a conditunatu si starea calugarésca, — si a determinatu din nou in Sinod. Constantinopolitanu dela a, 879. dechiarandu, cà in biseric'a resaritèna episcopu nu se face nime, déca nu este din tagm'a calugarésca (vedi Pid. pag. 49.) — Insusi episcopulu Mog'a mai nainte de a se hirotoni de episcopu a trebuitu sè se inregistreze ca calugaru in monastirea acea, in care e inregistratu ca atare si Metropolitulu nostru de acum'a. — Déca consideramú, cà calugari'a nu e alt'a, decátu abdicarea de tóte legaturile lumesci, de familia, avere etc. încátu — dupa can. 6. alu sinod. I—II. const. calugarii nu potu avé nimica alu loru propriu, ci totu ce posedu e alu obstei bisericesci: intrebámú cu totu dreptulu: cum va poté unu presbiteru, — avendu copii — sè rumpa facia cu acesti'a tóte legaturile civile de familia si de avere? O atare rumpere aru fi in contr'a naturei — ar fi o monstruositate — éra o nerumpere ar fi in contr'a canóneloru si a institutiuniloru bisericesci. Si nu sciu, cà unu atare individu alesu fiindu de episcopu, ce respunsu ar poté dá sinodulu episcopescu esaminatoriu in sensulu statutulu org. déca i va pune intrebarea dilematica, cà in ce tipu crede elu d'a poté satisfice datorintieloru sale ca parinte fisicu catra fiii sei naturali asia ca sè nu devina in contradicere cu datorintiele sale canonice in calitate de episcopu? si ce garantia aru poté dá pentru evitarea Scylei si Carybdei? — Credu cà la a tare intrebare nu i-ar remané alt'a, decátu sè-si aduca a minte de inconvenienti'a intemplata odata chiar in dieces'a Aradului cu alegerea episcopulu Gerasimu Ratiu, care vediendu decaderea si stingerea copiiloru crescuti prin casele vecine resiedintiei episcoposci, a lasatu cu limba de mórte grav'a admonitiune: *Cà celu ce are copii sè nu se faca episcopu.*

Dar nu numai canónele ecumenice; ci si statutulu nostru org. indigitéza destulu de apriatu, cà episcopulu nu poté fi alesu dintre parinti avendu copii sèu alti eredi descendentii; § 108 alu stat. org. dice: Episcopulu respective Archiepiscopulu are dreptu sè faca testamentu numai despre diumetate, din averea sa, éra murindu fara

„testamentu, tóta averea cade eparchiei; prin urmare facendu testamentu — dupa detragerea datorieloru si a „speseloru de ingropatiuni, legatele lui se voru plati „numai pana la diumetatea averei sale. — Comparandu acum'a acésta dispositiune cu legile civile despre ereditate, — e evidinte, cà in ce confusiune si procese ar trebui se devina biseric'a facia cu copiii si descendentii unui episcopu? Ce ar urmá d. e. la casulu, déca episcopulu avendu copii ar mori fara testamentu? Éta asia dara incompatibilitatea alegerei unui episcopu cu copii sèu alti eredi descendentii. —

Dar sè privimú lucrulu si din punctulu de vedere alu vietii practice! sè ni intipimú o casa de episcopu sèu mitropolitu, cu copii mari, si mici, cu nurori si gineri, cu nepoti si nepóte, cu curtisani si curtesane, cu leagane si scutece, cu mósie si doice, cu crinoline si rochie etc. si éta profanata biseric'a! Episcopii si Metropolitii devenindu adeseori la ranguri si titulaturi de baroni, copiiloru baroni li va trebui domenuri, palaturi, bani gat'a, dotatiuni etc. Éta cà turm'a cuventatória va trebui se dea pe langa lana si lapte inca si câte dóue piei, dela fia care óia! — sè tacemu de alte inconvenientie si dependentie politice, in cari aru cadé lesne unu atare episcopu cu copii, — sè intrebámú numai atât'a, cà — déca sustienemu 20—30 ani pre unu episcopu sèu mitropolitu nu e mai bine, ca dupa mórtea lui averea sè remana bisericiei — decátu la o dinastia episcopala? — Respectu de persóne! — dar alegatorii se iee de un'a suta de ori in considerare cele susu atinse, mai inainte de a-si aruncá gravulu votu in fatal'a urna electorale; éra sinodulu episcopescu va trebui a fi rigozusu — canonicu pentru ori ce eventualitate; Vai lumei de sminteala, dar vai de cei ce a facu! Dixi!

w.

Aradu, 6/16 Noembrie.

Articululu „*Ad rem*“ din fói'a „*Albin'a*“ Nr. 85. se ocupa multu cu persón'a mea, se face a-mi esaminá conduit'a, me scarmena din tóte partile, vine a me aruncá in consortiulu contrariloru natiunei mele, mi denéga sentimintele morali, me presinta lectoriloru sei de unu omu periculosu pentru biseric'a, si tóte acestea le face intru spriginirea combinariloru sale, ce le are relativu la deplinirea scaunulu episcopescu de aicia, crediendu cà persón'a mea póte stá ca pedeca la alegerea altuia, pentru care „*Albin'a*“ se espune pe rumpere de capu.

Conduit'a mea o cunoscú prea bine toti aceia, intre cari am vietuitu ca functionariu bisericescu dela anulu 1847. pana astadi, si cari au fostu martori vietii, lucruriloru pana chiar si cugeteloru mele. In consciinti'a mea sum liniscitu, si nici cà asiú grai ceva la pamfletulu din „*Albin'a*“ déca acel'a nu aru fi inspiratu de o malitia rara, carea nu se marginesce la lupt'a cu arme oneste, ci si-permite mintiuni si mistificari frivole.

Premitu aicia: cà deslucirile, cu cari me sunt detoriu publiculu nostru facia cu „*Albin'a*“, nu au, precumu nici vreu se aibe vre-o legatura cu combinarile si cu certele formali, ce se incinsera prin diurnale in obiectulu deplinirei scaunulu episcopescu de aicia. Acea, ce am spusu de nenumarate ori si la tóta ocaziunea, o spunu si acum: cà eu nu am ambitiunea de a cautá posturi inalte; ambitiunea mea este: a poté folosi natiunei si bisericii mele in ori-ce stare si corelatiune. Acést'a o sciu toti cei din pregiurulu meu; acést'a o am dechiaratu superioritatii mele totdeun'a si anume o am dechiaratu la scrisorile fie-i ertatulu metropolitu alu nostru, si a episcopulu meu de atunci, prin care mi se facu surprinderea cu rangulu de archimandritu.

Cauta se incepu si eu dela articlulu din „Lumin'a“ sub titlulu primitivu „Ad rem“ scrisu, precum se scie, de dlu I. Slaviciu; si aici am a face in scurtu istoriculu. Autorulu articlului era pe atunci archivariu la consistoriulu oradanu. Elu ca unu june, carui'a i place a se folosi de talentele sale, a scrisu articlulu cestiunatu fara a consulta cu mine, si pote nici cu altii. „Lumin'a“ l'a publicatu pe candu eu nu eram in Aradu, ci eram dusu pe vre-o doue zile la Oradea-mare. La re'ntornarea mea asessorulu consistorialu P. P. me facu atentu la acestu articlu, adaugendu: ca publiculu din Aradu aru crede, ca acelu articlu e scrisu, seu celu pucinu inspiratu de mine. Cetindu eu articlulu, am aflatu, ca acel'a din capulu locului nu convine cu convingerile mele, si ca pote da ansa la indignatiune justa. Am facutu dar atentu prin o epistola pre archivariulu consistoriului oradanu la efectulu neplacutu alu articlului seu. Elu mi-a respunsu prin scrisoarea, carea din cuventu in cuventu e precumu urmaza:

Preacuvioase Parinte!

Cunoscendu tactulu, prin care ve distingeti in atingerile sociale de ori-ce natura, am asteptatu, ca, mai alesu acuma, articolii, ce am scrisu si datu spre publicare la cate-va foi, se produca in Preacuviosia-Vostre tocmai efectulu, pre care a produsu, precum vedu din scrisoarea, ce ati bine-voitu a-mi trimite.

Prevedindu ast'a, din consideratiune pentru Preacuviosia-Vostre, o persoana, catra care, nu fara temei eticu, me simtuescu cuprinsu de unu respectu deosebitu ba chiar de o nemintita iubire si de care pana la unu anumitu gradu, sum legatu prin simtiemintele de recunoscintia, — din consideratiune dar' catra Preacuviosia-Vostre, am tacutu mai multa vreme si eramu se tacu pana dupa alegere.

Me scusati inse! — Suntu legatuintie mai superioare decatu acelea personale; suntu consideratiuni de categoric mai inalta decatu acelea pentru omenii, catra care simtimu aplecare: legatuintiele, incare stamu cu societatea si consideratiunile catra acest'a. Pentru unu omu, precumu sum eu, aceste din urma trebuiescu se determineze.

Mai alesu atacurile contr'a Inaltu Preasantiei Sale, Parintelui Metropolitu, m'au pusu pe ganduri.

Nu este dar' nemicu santu! — Ei, bine! — eu simtuescu in mine putere primitiva, care se pota combate reulu ce bantue vietii' a nostra sociala: n'ar fi calcare de detorintia, n'ar fi abusu de acest'a putere, deca a-si lasa-o in nelucrare!?

Nu sum dintre omenii, carii facu pretentie la rolu politicu; nu sum dintre aceia, carii scriu numai pentru-ca se scrie; nu sum dintre aceia, carii vorbescu numai pentru-ca se vorbeasca: scriu, candu capulu, ca stupulu inainte de roire, imi este plinu de idei; vorbescu, candu sum provocatu la cuventu; pasiescu la lucrare candu sum chiamatu si totdeauna candu sum chiamatu. Alte consideratiuni nu imi este permisu se cunosc.

Am premeditatu, ce voi se facu. *Sciamu, ca, scriindu, Ve potu compromita,* m'am hotaritu a rupe legatuintiele intre mine si Preacuviosia-Ta, si a porni la lucrare.

Vi-o spunu fara sfiala: ce am facutu, nu am facutu din consideratiune pentru Preacuviosia-Vostre, ci din consideratiune catra adeveru in inriurirea lui asupra vietii' nostre. Totu, ce am scrisu, este convingere. Nu am scrisu preocupatu de causa, persoana, ori interesu. Deca ar fi, ca in articulele, ce am scrisu, se paru preocupatu; n'asiu pute se fiu preocupatu decatu de ideile, ce alcatuescu temeiulu gandirii mele. Credu, cumca facu bine, precum facu: nu me voi abate dela celea apucate pana-ce nu me voi convinge, ca nu.

Este convingerea mea, ca unu barbatu, precum sunteti Preacuviosia-Vostre, fia-acela ori-care, este mai multu vrednicu pentru scaunulu episcopescu din Aradu. Nu-mi pronuntiu inse acest'a convingere decatu atunci, candu Vi se pune unulu mai pucinu vrednicu alaturea. Atunci inse motivatu si cu destula asprime, pentru ca nu voescu se impun, ci se combatu convingendu.

Imi aduca cine-va mai mare invrednicie, si contr'a aplocariloru mele, voi lucrati pentru acel'a. Nu de persoane, ci de cause este vorba!

Este convingerea mea, ca o parte a crostiniloru, abusandu de positi'a, ce li s'a datu in biserica, lucrara spre stricarea bisericii si a societatii alu carei temei ea este: combatu acestu reu si sum detoriu se-lu combatu, deca nascerea si intemplantarea mi-a pusu armele in mana.

Omisiunea ar' fi o indoita vinovatie.

Este pentru noi castigu mare, deca Mari'a-Ta vei fialesu. Adeveratulu castigu este numai acel'a inse, deca alegerea va fi espresia nemintita a spiritului sanatosu, ce domnesce in biserica.

Alternativ'a este pusa. Dupa-ce spiritele s'au agitatu odata: ori omenii binelui voru blama pre aceia ai reului alegendu pre Preacuviosia-Vostre; ori omenii reului se voru blama insi-si alegendu pre altulu mai pucinu vrednicu.

Caderea Preacuviosiei-Vostre ar fi pentru noi unu blamu atata de mare, incatu ar trebui se ni folosese: ar fi celu din urma scremetu alu partidei reului. — Pentru acea agitatiunea produca este atata de mare: es haf bie eifste Stunde geschlagen.

Cu aceste mi-am espusu motivele. Lucrandu precum lucrezu, voi pot se stricu Preacuviosiei Vostre, societatii inse nici-candu, de-ore-ce pentru ea si caderea Preacuviosiei-Tale este unu folosu: voi urmá dar pe calea, ce amu apucatu, mai departe.

Nu sum dintre omenii, carii incepu fara se gatesca ce au inceputu.

Dar' atatu in urm'a celoru intemplate, catu si a celoru, ce se voru intemplantu, raportulu intre mine si Preacuviosia-Vostre devine imposibilu: *Ve rogu dar' binevoiti a primi demisiunea mea ca archivariu la consistoriulu de aici* precum si multiamit'a pentru bunavointi'a de care me a-ti privitu demnu pana acuma.

Fiti incredintiatu, Preacuvioase Parinte! greu torce greu imi cade acestu pasiu; dar numai astfelu potu evita o compromitere indoita si pentru mine indoitu de grea. — Desi sum inse silitu, ca se me departu din giurulu Preacuviosiei-Vostre, permiteti-mi ca se pastrezu afectele, ce, in scurta atingere, s'au ivitu in sufletulu meu.

Asteptu numai ca se arangezu in catva archivulu, si dupa acea in decursulu septemanei viitoare, cu permisiunea Preacuviosiei-Vostre voi porni la Sira prin Aradu.

Deca-mi va fi cu putintia am de gandu, ca se mergu la Vienna pentru a face rigorozele.

Primiti, Preacuvioasa anca odata scusele mele si asigurarea despre adenculu meu respectu!

Oradea-mare, 7 Noemvre nou, 1873.

Alu Preacuviosiei-Vostre
preaplecatu
Ioan Slaviciu.

Epistol'a acest'a prin o mare retacire, si — trebuie se o marturisescu — prin unu felu de indiscretiune din partea mea, a ajunsu la manile dlui Babesiu, carele facendu usu de ea in „Albina“, vine acum ani spune: ca din epistol'a acest'a s'a invinsu, ca articlulu dlui Slaviciu din „Lumin'a“ Nr. 64. a fostu scrisu cu privire la persoana mea, adeca in interesulu meu. Va se dica, dlu Babesiu vre se credia publiculu: ca eu, ca siefulu autorului, am influentiatu la scrierea acelu articlu.

Publiculu nepreocupatu de patimile dlui Babesiu va vedé din epistol'a acest'a limpede ca lumin'a sorelui: ca dlu Slaviciu la scrierea articlului seu nu a fostu de felu cu considerare seu cu ceva crutiare fatia de mine si de positiunea mea oficiala; ci din contra a fostu resolutu a rumpe legaturile oficiali, in cari se afla cu mine; cea ce apoi s'a si intemplantu, dimisionandu-lu eu numai decatu din postulu seu de archivariu.

Dar incidintele articlului dlui Slaviciu din „Lumin'a“ la care incidente afara de o reflectare in interesulu pacii, alt'a nemicu nu am contribuitu, — se vede a fi fostu binevenitu dlui Babesiu spre a me apuca de peru in „Albina“, privindu-me de unulu, care asiu sta in cale la realisarea planuriloru Dsale, a planuriloru, despre care credu cu tota firmitatea: ca bunulu Dumnedieu in scurtu le va sterge si nimicí anca si atunci, deca alegerea de episcopu ar reesi chiaru precum doresce dlu Babesiu.

Se vedemu acum banuelile dlui Babesiu.

In capulu locului me acusa dlu Babesiu: ca eu (la anulu 1869) ca calugaru, in contr'a svatului mai mariloru mei mi-am lasatu postulu de profesore la teologia, si ca asiu fi trecut ca deputatu dietale guvernamentalu pe terenulu politicu, apoi am intratu intr'unu postu guvernialu salarisatu contrariu cu principiile bisericii nostre.

Eu nici candu nu m'am rusinatu de starea mea calugarésca, ori catu a fostu aceea batjocorita de dlu Ba-

besiu si de consocii sei in foile publice. Eu dupa cuvintele doctoriloru bisericii, statulu calugarescu l'am consideratu totdeun'a ca „flórea si decorulu bisericii.“ Sciu regulele calugaresci; sciu, cá calugarii precumu si toti cari apartienu la statulu preotiescu, intre impregiurari normali aru trebú se se ferésca de politica, sè nu intre pe terenulu politicu. Dar sciu si aceea, si amu vediutu toti cei ce avemu ochi: cá in impregiurari extraordinarie, candu e vorba de crearea institutiuniloru fundamentali ale statului, de institutiuni, dela cari depinde sórtea popóreloru si a bisericei, — capii nostri bisericesci, preotii si calugarii alaturea cu mirenii au intratu prin contielegere fratiésca in actiuni politice, anume amu avutu in senatulu imperialu de Vien'a mai multi calugari de ai nostri tramisi acolo de increderea publicului, cari si astadi stau in reputatiune la publiculu nostru.

Acést'a mi s'a intemplatú si mie. In impregiurari extraordinarie, candu statulu nostru publicu erá in trecere dela absolutismu la constitutionalismu, — la candidarea partitei nationali din comitatulu Aradului, cu invoirea, si dupa ce odata resignasemu candidatur'a, *la silirea superioritatei mele bisericesci*, am primitu postulu unui deputatu dietale nu din predilectiune catra astfelu de sarcina, ci pentrucá a trebuitu sè fiu cu deferintia catra votulu partietei nóstre nationali si alu alegatoriloru.

Dar trebuie se intregescu registrulu invinuiriloru intente mie de catra dlu Babesiu, si se spunu: cá eu totu ca calugaru pe langa incordarile diu'a si nóptea in afacerile diecesane, amu calcatu pe terenulu politicu anca la anulu 1860; amu facutu tóte, ce le poté face unu omu in starea mea pentru aperarea intereselorú nóstre nationali in comitatulu Aradului; amu scrisu in diferite foi articli contr'a atacuriloru, ce ni veniau dela contrarii nostri; am datu peptu in congregatiunile comitatense pentru aperarea causei romane; apoi totu ca calugaru am intreprinsu si alte lucruri, ce nu se tienu de calugaria: mi amu pusu umerii la infintiarea asociatiunii nationali din Aradu, am facutu celea multe representatiuni la guvernulu in interesulu acei'a, amu condusu lucrarile pentru infintiarea partitei nationali de aici si i-amu statu in frunte mai multi ani.

Acestea tóte, si alte asemene intreprinderi de natura necalugarésca, precum: arangiarea conductului de facii in onórea lucéferului nostru odinióra conducatoriu; arangiarea parastasului pentru acelasi fericitu; colecte pentru gimnasiulu din Bradu si pentru fratii din Romani'a espusi reului fómetei s. a., — acestea tote dicu le amu facutu ca calugaru, dar si ca omu cu anima de romanu, ce nime nu mi a potutu-o trage la indoiéla.

Pasii mei apoi i-am continuatu totu ca calugaru si romanu. Am primitu mandatulu de deputatu dietale cum disei *la silirea superioritatei mele bisericesci*. M'am dusu la dieta, dar nu pentru a restorná constitutiunea statului, ci pentru a o indreptá precum convine intereselorú nationali mele. Nu am intratu acolo in solidaritate nici cu drépt'a, nici cu steng'a; mi amu pastratu independintia fatia cu ambele partite, si amu remasu credintiosu numai partitei nóstre nationali din Aradu, alu careia membru eramu. Nu m'am angagiatu guvernului, nici i-amu facutu in restimpulu scurtu de trei luni vre-unu servitiu. Acestea le sciu toti cei nepreocupati de patimi; trebuie se le scie si dlu Babesiu, care inse acumu vine a duce publiculu in retaura de a crede, cá eu le asiu fi facutu aceste in *contr'a svatului mai mariloru mei*.

Urmá apoi preanalt'a denumire a mea de inspectoru scolariu in comitatulu Carasiului. Acést'a o am primitu érasu cu *invoirea superioritatii mele bisericesci*; o am primitu in interesulu culturaiu poporului nostru, si precumu

dlu Babesiu fórte bine scie — chiaru in interesulu scóleloru nóstre confesionali. Archivulu inspectorulu de pe timpulu functionarii mele, cerculariele emise in tipariu, si reportulu meu trilunariu substernutu guvernului, dau dovedi nedubióse despre atitudinea, ce mi o amu pastratu in cestiunea scóleloru confesionali anca de atunci, decandu in comisiunea anchetaria dietala din anulu 1868. m'am espusu din respoteri pentru scólele confesionali, despre ce-mi dá adeverintia Nr. 13. alu protocolului congresulu din anulu 1870. si charti'a oficiala a fiertatului metropolitu de atunci, carea din cuventu in cuventu e urmatóri'a:

Nr. AEM. 37. ex 1868.

Preacinstite Parinte Protosincelu, Mie iubite! — Relati'a-ti din 22. ale curentei, despre implinirea misiunei, cu care te am fostu insarcinatu, ca in deputatiunea regnicolara se aperi autonomi'a bisericii nóstre fatia cu proiectulu de lege despre educatiunea publica, — priminduo, am cetitu cu multumire votulu, care l'ai esprimatú deputatiunei regnicolare in treab'a cestionata, si postinduo, ca Dumnedieu se Te tiena la multi ani in sanetate, cáci ierarchi'a nostra are lipsa mare de barbati cu capacitate in clerulu nostru mai inaltu, precum esti Preacinsti'a Ta, am remasu cu binecuventare archierésca.

Sibiiu, in 28. Octomvrie 1868. — Alu Preacinstiei Tale de totu binele voitoriu Andreiu m. p. AEppu si mitropolitu. — Pariutelu protosincelu Mironu Romanu in Aradu.

Cu tóte acestea dlu Babesiu reconsiderandu, cá eu si ca inspectoru regescu de scóle am remasu cu locuinti'a in Aradu, in legaturi strense cu superioritatea mea bisericesca, si cá mai nainte ca deputatu dietalu amu venitu si amu facutu aici tóte celea ce erau de facutu pentru intrarea in viétia a statutului organicu; am incursu la celea mai grele actiuni diecesane in interesulu bisericii; am facutu cu mare truda impartirea cercuriloru electorali pentru eparchia intréga; am pregatitu convocarea sinodului eparchialu prin cerculariulu, ce se observa si astadi; am facutu sub decursulu sinodului eparchialu proiectele pentru constituirea consistorieloru, care altii le asteptau dela dlu Babesiu, si preste totu am fostu in actiunea continua la episcopi'a din Aradu, — dlu Babesiu — dicu — reconsiderandu aceste, in „*Albina*“ sa numesce de „*retacire urita*“ pasii, ce i amu fostu facutu nainte de a fi chiamatu la postulu de vicariu episcopescu in Oradea-mare.

De acolé in cócia Dlu Babesiu mi imputa de sminta mare: cá ca vicariu din Oradea asiu fi facutu detorii, trecandu marginile in cheltueli. Scie dlu Babesiu dar sciu mai bine oradanii nostri, in ce stare am aflatu eu curtea consistoriala din Oradea-mare, si in lips'a vre-unu bugetu, cáte spese a trebuitu se facu din salariulu meu spre a arangiá curtea consistoriala asi'a, ca aceea se nu fie chiaru spre rusine naintea lumii. Apoi déca in nisuintiele mele de a sustiené, séu mai bine dicandu a rehabilitá vadi'a bisericii in partile fórte periclitade ale Biharei am facutu cheltueli, care credu cá in loculu meu nime altulu nu le aru fi facutu, si déca in acestu zelu alu meu am mersu pana a face si unele detorii, care ocaasionalminte le amu facutu cunoscute dlui Babesiu fara nici o reserva, — vreu se scie publiculu: cá acelea nu le amu facutu pe cont'a eparchiei, de si acolo apartieneau; ci le am facutu pe ipotec'a modestelorú mele efecte domestice si a salariului meu. E calumnia dar, calumni'a malitiósa denunciarea dlui Babesiu: cá me asiu fi atinsu la bani de alta menitiune, si asiu fi causatu neplaceri si neconvenientie, despre cari nime altulu nu scie, fara numai spiritulu mintinosu alu dlui Babesiu.

Incidintele dela sinodulu eparchialu din anulu acest'a, la care spre agravarea mea reflectéza dlu Babesiu, e cunoscutu tuturorú domniloru deputati sinodali cu escep-

tiunea dlui Babesiu, carele ca deputatu la sinodulu acestei eparchie chiaru atunci se folosiá de privilegiulu seu, de a functioná si in Caransebesiu ca deputatu la sinodulu eparchialu de acolo. Sciu toti domnii deputati, cà nu a fostu acolo nici unu conflictu, nici unu scandalu, de care viséza dlu Babesiu. Totu ce a fostu, e: cà veementi'a, ce se desvoltase in firul unoru desbateri referitórie la consistoriulu din Oradea-mare, m'a pusu la indoiéla, déca posedu séu ba increderea sinodului, din carea portu mandatulu de vicariu episcopescu. Incidintele inse s'a finitu curendu cu unu actu solenu, adeca cu votarea in-cederii din partea deputatoru presinti, ce s'a de-chiaratu prin sculare, remaindu numai trei deputati in siedere. Acest'a e scandalu in scurt'a vedere, dar lunga malitia a dlui Babesiu.

Acumu inse vinu celea mai grele; mai grele, pen-tru cà sunt mai próspete. Dlu Babesiu me denuntia: cà pe timpulu congresului asiu fi instrainatu „*cu mani fri-vole*“ dela competinti'a sa, va sè dica dóra: dela ma-nile referintelu scolasticu de aicia, unu actu ministerialu, si asiu fi „*amagitu*“ pre metropolitulu nostru spre alu deslegá elu fara nici unu dreptu, si anume in favórea protodiaconului Goldisiu. La acést'a aru trebú se me folosescu simplu de fras'a dlui Babesiu, si se dicu pe scurtu: *Secatura!* — Eu inse nu sum dedatu a urmá dlui Babesiu; pentru acea sum gat'a a deslucí si acestu incidinte furatu de dlu Babesiu ca materialu de grava-mine contr'a mea.

E adevératu: cà la re'tornarea mea dela Vien'a, unde amblasemu ca conducatoriulu deputatiunei congre-suali, amu aflu aicia la consistoriu unu actu ministe-rialu *urginte*, prin care se cerea dela autoritatea diece-sana parere asupr'a recursuriloru intrate pentru ocuparea catedrei de limb'a si literatur'a romana la archigimna-siulu din Aradu. Eu vediendu *urginti'a* accentuata in ac-tulu ministerialu, si avendu in aceeasi di a plecá la Sibiiu cu nou-alesulu metropolitu, am aflu de bine ca vicariu episcopescu, a luá actele cu mine, spre ale stu-diá pe drumu, precumu m'am indatinatu a face si alta-data de nevoi'a multoru agende, si spre a poté face eventualminte propunere episcopului meu, carele inca nu erá introdusu in demnitatea de metropolitu. Le am luatú dar cu mine in caletori'a spre Sibiiu; inse pentru fata-litatile caletoriei nu le am potutu studiá, si nici in Sibiiu nu le am potutu supune formalei decisiuni, pentru cà acolo numai de câtu urmà introducerea episcopului meu in scaunulu metropolitanu. De altminte vointi'a episco-pului diecesanu, respective a noului metropolitu a fostu dechiarata inca atunci; ea erá pentru protodiaconulu Iosifu Goldisiu, si fú spriginita de unu preastimatu ase-soru alu consistoriulu de aicia, care pórtá adevérata in-teresare pentru treab'a nóstra scolastica, fara a fi elu cunoscutu séu de amicu alu dlui Goldisiu, séu de contra-riu alu dlui Babesiu. Asia au rentornatu actele de odata cu mine dela Sibiiu, si neafluandu eu in Aradu nici pre réferintele scolasticu, care nu sciu cumu—cumu nu erá dusu la espositiunea din Vien'a, nici pre secretariulu consisto-rialu, care asemene erá dusu la economi'a sa, — le amu predatu referintelu bisericescu, si amu grabitu la Oradea-mare pentru tienerea siedintiei consistoriali. Pe timpulu absintiei mele a sositu metropolitulu dela Sibiiu la Ara-du, si pe candu m'am rentorsu dela Oradea-mare, trea-b'a o am aflu superata din presidiu fara, nici o in-trevenire a mea. E de sciutu: cà treab'a catedrei men-tionate dela inceputu s'a pertractatu numai din presidiu; si in urma ca o treaba personala s'a superatu érasí din presidiu. Cu resultatulu sum de acordu; dar pentru for-malitati nu portu nici o respundere. Dealtminte pricepu

fórté bine: cà déca consistoriulu ar stá numai din dlu Babesiu: atunci dsa póte avé totu dreptulu de a dice: cà consistoriulu in veci nu propunea pre protodiaconulu Goldisiu.

In fine dupa dlu Babesiu eu mi asiu fi incoronatu activitatea si dibaci'a mea cu acea: cà „*am amagitu*“ pre metropolitulu nostru, ca cu direct'a calcare a sta-tutulu organicu sè-mi dee dreptulu de a administrá die-ces'a Aradului pe timpulu vacantiei, si a presiedé in consistoriulu din Aradu, alu caruia nici membru nu sum.

Acést'a o a mai spusu dlu Babesiu in turburarea firei sale in Nrii 75 si 78 ai „Albinei“. I s'au datu in-data desluciri esacte in Nr. 63. alu „*Luminei*“ are-tanduse acolo lamuritu: cà dlu Babesiu considera acum de nelegalu aceea, ce mai nainte chiaru dsa aperá de legalu. Dorescu sè se revóce in memoria deslucirile din „*Lumin'a*“ spre a se vedé: cà dlui Babesiu nu i trebu-escu desluciri; elu tiene mortisiu la acea, ce a scapatu odata din gura, si nu-si mai face treaba cu a-si justi-ficá sentintiele, déca adeca acelea aru poté fi justificavere.

Conclusiunea dlui Babesiu e: cà positiunea mea de vicariu episcopescu la consistoriulu din Aradu aru fi influintiare asupr'a alegerii de episcopu. — Domnii, cari stau in reporturi oficiali cu consistoriulu de aicia, voru fi intrebandu: óre in ce stà acésta influintiare, déca nu in esactitatea oficiului? Dar dela dlu Babesiu e unu ce moralu: a aruncá in foi'a sa publicului o denunciare, pentru carea densulu nici candu nu e in stare, si ni-ci cà voiesce a dá séma.

Capriciele mele, si firea mea despotica de care dreptu coronide blechetesce dlu Babesiu, intru adevéru le potu cunósce, ba chiaru simti subalternii mei; capricie: candu nu concedu nimicu spre calcarea celoru ce le prescrie-statutulu organicu, normativele consistoriali si ordulu le-galu; ér fire despotica, va se dica asprime: candu amu de lucratu cu functionari, cari séu dedati trandaviei, séu nededati la strens'a oficiositate, nu-si facu detorintiele esactu, ei socotu: cà posturile bisericesci sunt pentru ei, ér nu ei pentru posturi. De astfelu de capritie si fire asia numita „despotica“ nici candu nu me voiu ru-siná. pana candu voiu mai fi in capulu vreunui oficiu. — De alta parte nu amu lipsa de lauda pentru tractarea cu acei subalterni, caror'a li place a lucrá, a lucrá co-rectu, si cari nu potu avé cauza de a vorbí de capricie si de fire despotica.

E unu-ce curiosu dar caracteristicu pentru clicasii dlui Babesiu: cà numerulu 85. alu „*Abinei*“ in care asia craneenu sum denunciatu, pana in diu'a de astadi anca nu a venitú la curtea episcopésca, cu tóte cà aicia de rondu vinu sub diferite adrese vre o patru esemplare de „*Albina*“, ér la altii a venitú si acestu numeru regulatu. Eu la reflectarea unui amicu numai astadi potui devení la unu esemplariu procuratu prin bunavointia dela o ca-fana. Post'a interpelata mi a datu spre seire: cà „*Albin'a*“ ce vine la consistoriu, Dumineca indata dupa sosirea postei, o a seosu de acolo unu individu, care nu aparti-ené la personalulu consistorialu, si a carui'a descriere o avemu. Dovéda apriata despre tactic'a si moralulu cliciei babesiane.

Intre grelele mele ocupatiuni, ce le amu diu'a-nóptea in starea desolata a trebiloru eparchiali de aicia, mi amu ruptu putientelu timpu spre a face dechiararile acestea fatia cu atacurile din „*Albina*“. Repetiesce inse, si vreu sè se scie apodicticu: cà dechiararile acestea le facu cu-ratu numai in interesulu reputatiunei mele, carea nici candu nu voiu permite sè fie scirbita prin guri maliciose; ele inse nu au nici o legatura cu combinarile, ce se referes-cu la deplinirea scaunului episcopescu. Eu devotatu bise-

ricei mele, nici candu nu m'amu retrasu dela sarcini; amu statu totu deun'a gat'a cu servitiele mele; dar nu le-amu obtrudatu. — Sarcin'a episcopiei o cunoscu din tóte partile; langa ea mi amu petrecutu dilele si mi amu mai ruinatu sanetatea. — Nu potu avé nici o placere de a aspirá la ea. — Mi voiu sci face detorinti'a catra biserica si natiune in ori-ce stare. — Episcopi'a la noi e unu postu, la care déca trebue ómeni de consiintia, ér nu lupi rapitori si spirite de speculatiune, veti trebuí sè-i prindeti cu sil'a, in locu de a se inbuldí ei.

Mironu Romanul.

SCÓL'A.

Sciinti'a naturei séu fisic'a.

(Fine).

Despre róua si bruma.

Iubitiloru meii fii, carii ar sci ce am esplicatu alalta-eri? si ce vi am promis? No! Adriane! cetesce tu dara aceea! — a cuma dara filoru ve voiu esplicá despre „róua si bruma“ numai fiti atenti ca si in prelegerea de alalta-eri!

Experimentare. Tornandu in unu pocalu de iéga curatu din afara, apa de fontana próspeta si rece, atunci prin aceea se recesce pocalulu tare; — aburii respirati si de ap'a ce se afla in odaia in apropierea iegiei voru reci, se indésa pe iaga, si o incungiura. Érn'a déca vomu aduce din o odaia rece in un'a calda, atunci la intrare in odai'a calda, aburii reci si indesati se voru face róua pre pocalu. — Asemenea vou asudá si ferestile déca in odaia va fí caldu si aerulu din afara rece. — deci róua se nasce dupa apusulu sórelui in tempu seninu si aeru linu. déca obiectele de pre suprafaci'a pamentului recescu, si aburii de apa ce-i incungiura; iérb'a si frundiele recescu mai iute, si pentru aceea contienu mai multa róua; candu e noru, adeca ceriulu acoperitu cu nori ca cu unu umbrariu, atunci retiene caldur'a catra pamentu, si unu torinte de aeru caldu placutu aduce aeru mai caldu, prin urmare candu e noru nu póte fí róua. —

Fiindu obiectele de pe pamentu asia de reci, încátu inghiétia róua precum inghiétia érn'a róua pre feresti. — atunci se nascu ace de ghiétia, pre carea o numimu noi bruma. — Brum'a e róua inghietiata. — Finea ca si la prelegerea despre negura si nori. — Alta data despre: Plóia, néua si grandina.

III. Despre plóia, néua si grandina.

Déca va atinge unu noru o pátura de aeru mai rece si umeda, atunci besicutiele lui de apa se voru indesá. — Aburii de apa in norii incungiurandi de massa de aeru se asiédia pe besicutiele de apa le maresce si ingreoédia. Fiindu-cà besicutiele de apa in apropiere (vecine) crescu in marime si greomentu, vinu in atingere, ap'a curge la olalta, formédia stropi, si cade ca plói'a josu. Norulu se misica si ajunge in o pátura de aeru mai rece séu umeda, séu in unu ventu rece si umedu atinge de noru si indesá besicutiele lui de apa; stropii cei din inceputu mici, crescu in drumulu loru deórece aerulu prin care trecu i recesce si indesá, si prin aburii adaugandi se marescu.

Vér'a, mai vertosu in fortune, cadu stropii de plóia din naltime mai mare josu, decátu tómn'a candu oscilédia norii de plóia fórte josu. Dupa marimea stropiloru deosebimu: plóia alocurea, si plóia ca si candu ar cerne, si dupa estinderea ploii preste unu cercu (tienutu) de tíera mai mare ori mai micu: plóia alocurea, ori plóia de tíera.

Fiindu cà ap'a de plóia s'a nascutu din aburi de apa e mai vertosu curata, si ne amestecata cu materii straine.

Finea ca mai susu. —

IV. Despre néua!

Inceputulu ca si la róua si bruma.

La recéla mai mare a aerului iérn'a se prefacu aburii de apa ce se redica din regiuni mai calde, in nori, cari se cuprindu din fulgi de nea fini. Prin adaugere continua de aburi de apa, se facu mai mari norii, se insotiescu ca fulgi de nea si cadu josu. Spre nordu mai tare (in clim'a rece) e néua cadienda de multe ori asemenea ca praulu, si ad aceea se si numesce: néua prauria. Pentru form'a sa cea sloboda (laker) cade néua ca o péna, numai incetu, si da incomparatiune cu volumenulu celu mare ce cuprinde fórte pucina apa. — Prindiendu in recéla fulgi de nea, si privindu-ji cu microscopulu, ne aréta tóta form'a regulata a unei stele in siese unghiari cu infrumsatieri feliarite regulate.

V. Despre grandina.

Grandin'a cade numai in ferbintiéla mare vér'a, mai numai diu'a. Sub unu orcanu (sturm.) mai vertosu candu e fortuna cadu din nori desi de colóre cenusii rosietice (grau-róthlich) bómbe de ghiécá, care se cuprindu din una sembure nestravedietiosu si din o cója strevedietiósa, efeptuindu pe o distantia nu prea estinsa (ingusta) operatiune mare si daunósa. — Grandin'a e plóia inghiaciata; inse cum se nasce in midiloculu verei recél'a, prin care se aducu stropii de plóia in inghieciare, pona in presinte e nesciutu.

Reprivindu noi inderetru la stremutarile ce se intempla cu ap'a, atunci vomu cunosce, cà ap'a face unu cursu cercualu mare redicandu-se si cadiendu. Ne'ncetatu se naltia ap'a aburenda in susu. Aburii se indesá ca la róua si negura aprópe de suprafaci'a pamentului, séu se redica mai in susu, se stremuta in páturile de aeru de susu in besicutie de apa si formédia nori. — Din acestea cade ap'a ca plói'a, ne'u'a ori grandin'a éra-si josu, éra-si aburédia (evaporédia) si se innaltia (redica) de nou. — dupa Crüger. Secusigiu, in 1. Noemvre 1873.

D. Margineantiu,

docinte superioru gr: or: romano.

Temelulu viritutii.

(De A. Pannu.)

Intr'a virtutii gradina trebue in capatèiu
Pomulu celu scumpu alu rabdarii sè se afle mai anteu,
Si déca din intemplare natur'a nu ilu va dá,
Trebuie ori cum sè faca omulu insusi a-lu plantá;
Ca sè prinda radacine: sè nu 'ncete a-lu stropí,
Ca a patimeloru para sè nu-lu póta vestedi,
Apoi virfurile nalte sè le taie ne'ncetatu,
Ca sè se inramureze, si sè fia mai plecatu,
Si redacine sè 'ntinda câtu mai adencu in pamentu,
Ca nu cumva sè-lu restórne nici vr'o fortuna nici ventu;
Ca nici chiaru in tempulu ernei sè nu póta degerá,
De si verdéti'a atuncia tóta i-s'a scuturá.
Numai asiá póte omulu sperantia plina nutrí,
Cà disulu pomu primavér'a prea frumosu va inflorí,
Va cresce 'n placut'a véra, se va face ramurosu,
Si tómn'a cu 'ndestulare si-a dá fruptulu prea gustosu.

Din caus'a unoru impreglurari neaternatorte dela noi nrulu de facl'a s'a intardiatu, inse contiene o cóla intréga.

MUSEI lui ALECSANDRI.

Ca unu sóre ce strabate
Printre negrulu velu de nori,
Astfelu tu cu maiestate
Te-areti mie dese ori!

In lumin'a aurei
Te-am vediutu plutindu usioru,
Te-am vediutu pe campulu Florei
Lacremandu de-unu sacru doru,

Te-am vediutu sburandu sub stele,
Universulu admirandu,
Si pre chinurile mele
Mangaicre reversandu

S'in durerea ceá mai mare
Prin Carpati te-am intalnitú,
Cantandu doine gelitóre
De poporulu teu robitu.

In casteluri parasite
La Moldov'a ta visaiu
S'in palaturi stralucite
Sórtea tiei tristu cantaiu.

A ta voce armaniósa
Sus in ceriuri s'a suitu,
Romani'a mai voiósa
De-atunci a dulce zimbitu.

N. Scheletti.

VARIETATI.

Dumineca la $23/11$. Noemvre a. c. In sal'a otelului la „Crucea alba“ dlu violinistu *Tomitia Micheru* artistu din Bucurasci va dá **Concertu** spriginitu fiindu prin concursulu mai multoru dame romane.

Dlu T. Micheru se recomanda prin deosebita-i desteritate in artea musicala.

Concursu.

2

Se escrie pentru umplerea postului invetiatorescu la scóla romana conf. gr. or. in comun'a Spatta, Comitatulu Carasiu, cu terminu pana la 18 Novembre a. c. st. vechiu in care di va fi si alegerea.

Emolumintele suntu

1. bani gata	52 fl. 50 cr. v. a.
2. clisa	100 ft.
3. sare	50 ft.
4. grâu	10 meti pos.
5. cucurudiu	20 " "
6. lemne	8 stengeni
7. pamentu estrav. 4. jugere	
8. cartiru liberu cu gradina.	

Competitorii au pana la terminulu susu pusu a-si substerne recursele inspectorului de scóle subsemnatu. per Berzova in Zabaltiu in 25. Octobre 1873.

In contielegere cu comit. paroch. Demetriu Jucu insp. cor. de scóle.

Concursu

3

1. pentru statiunea invetiatoresca din *Hidisielnan* Inspectoratulu Papmezeului, pe langa salariulu 80. fl. v. a. 12. cubule de bucate 2. mesuri de fasola 5 orgii de lemne cortelu si gradina de legume. —

2. *Dobresti* cu salariulu 90. fl. v. a. 12 cubule de bucate doue mesuri fasola 6. orgii de lemne cortelu si gradina de legume.

3. *Crancesti* cu salariulu 100 fl. v. a. 12. cubule de bucate $11/2$ mesura fasole 4. orgii de lemne cortelu si gradina de legume.

Doritorii de a ocupá vre un'a din statiunile acesté au a-si trimite recursele la subsemnatulu Inspectoru pana in 11. si 12. di Noem. incare dile se voru tiené si alegerele.

Hidisielnan 22. Octom. 1873,

Dupa contielegere cu tóte trei comitetele la natariatulu din Hidisielnan.

Elia Moga Protopopu si inspectoru. scolaru.

Cu tipariulu lui Stefanu Gyulai. — Proprietatea si editur'a diocesoi aradane. — Redactoru respunditoriu **Iosifu Goldistu**.

Concursu

3

pentru postulu de invetiatoriu din comun'a Luguzeu cerculu inspectoralu alu Agrisiului; emolumintele suntu: 84. fl. v. a. 10. cubule de bucate, 10. orgii lemne, cartiru liberu si gradina de legumi; —

Doritorii de a ocupá acestu postu, au asi trimité suplicele loru bine instruite dé dreptulu Comitetului parochialu in Luguzeu post'a ultima Silindi'a. pana in 8. Novembre, a. c. in care di va fi si alegerea. —

Luguzeu la 18. Octobre, 1873.

Comitetulu parochialu, in contielegere cu mine: Ioanu Ardeleanu insp. sco.

Concursu.

3

Pentru postulu invetiatorescu dela scóla romana gr. or. din comun'a Nadasiu Cottul Aradului cerculu inspectoralu alu Agrisiului pona in $11/13$. Novembre, a. c. in care di se va tiené si alegerele. —

Emolumintele suntu in bani gata 150 fl. v. a. 6. cubule grâu, si 6. cubule cucuruзу, 16. magi fenu, 12. orgii de lemne, din care este de ase incaldí si scóla, cartiru liberu, si gradina de legume.

Doritorii de a fi alesi au recursurile loru bine instruite ale adres'a comitetului parochialu in Nadasiu, post'a ultima Silindia, totu odata aspirantii la acestu postu au in una din dumineci séu serbatori ase presintá la biserica pentru a dovedí deprinderea in tipicu si cantari. —

Nadasiu la 20. Octobre. 1873.

Comitetulu parochialu, in contielegere cu mine: Ioanu Ardeleanu insp. scol.

CONCURSU.

1

Statiunea invetiatoresca din comun'a Poiéna cottulu Biharei inspectoratulu Vasicoului fiindu ocupata numai in modu provisoriu, — pentru ocuparea aceleia definitivu, se deschide concursu cu terminulu pana la 18 Novemb. a. c. st. v. candu se va tiené si alegerea.

Emolumintele impreunate cu acést'a statiune sunt. 80 fl v: aus. 8 cubule de bucate, 8 orgii de lemn, cartiru liberu cu gradina de legume si venitul cantoralu.

Doritorii de a ocupá acést'a statiune sunt avisati a-si trimite recursurile instruite in intielesulu státutului organicu si indreptate catra comitetulu parochialu subscrisului in Criscioru. Criscioru 2 novembre 1873.

Petru Bogdanu.

Insp. scol. in contielegere cu comitetulu parochialu.

CONCURSU.

1

Pentru postulu invetiatorescu in Comuna Ghiroda pana in 2. Decemb. a. c. candu va fi si alegerea.

Doritorii de a ocupá acestu postu au a asterne recursele scrise cu man'a propria si adresate comitet. paroc. din Ghiroda — Dom. Inspectoru de Scóle cercualu Dr. P. Vasiciu instruite cu testimoniulu daspre absolvirea preparandiei, despre esamenulu de calificatiune, despre absolvirea vreunoru clase pregatitoare si de moralitate pana in diu'a mai sus insemnata; totodata aspirantii la acestu postu au in un'a din Dumineci séu Serbatori a se presintá la biserica pentru a dovedí desteritatea in tipicu si cantare.

De acestu postu suntu legate urmatóriele emoluminte:

- Cortelu liberu cu graoina de legumi.
- 180 fl. v. a. in bani gat'a din acestu salariu are ar fi provediutu. Invetiatoriu cu 4 stangeni de lemne, éra separatu:
- 4 Stangeni suntu destinati pa sam'a scólei.
- 4 jugere semanatura.
- in bucate 30 cubule de grau si 25 cubule de cucuruзу. Ghiroda 1. Novembre. 1873.

Comitetulu paroch. In contielegere cu Dom. Insp. de scól. cerc. Dr. Vasiciu.